

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Кафедра іноземних мов і перекладу
Кафедра іноземних мов
Кафедра української літератури
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Кафедра германського, загального і порівняльного мовознавства
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Кафедра філології та перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Кафедра німецької філології та методики навчання німецької мови
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Кафедри іноземних мов природничих факультетів
ГО „Європейська освіта і наука в Україні” (м.Київ)

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

III Всеукраїнської науково-практичної конференції
**„АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОВОЗНАВСТВА,
ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА ТА
ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА”**

8 квітня 2021

Івано-Франківськ – 2021

УДК 82.091+811

Матеріали конференції публікуються в авторській редакції. Редакційна колегія не завжди поділяє погляди, думки, ідеї авторів та не несе відповідальності за зміст, поданий авторами.

У виданні зібрані тези та матеріали, презентовані на III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми мовознавства, літературознавства та перекладознавства» 08 квітня 2021 року на базі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1 Літературознавство, порівняльне літературознавство та текстологія в сучасних студіях

Бородіца Світлана Василівна

Своєрідність творчого мислення Г. Пагутяк у романі-феєрії «Зачаровані музиканти».....ст.7

Вашків Леся Петрівна

Леся Українка та Агатагел Кримський: особливості епістолярного діалогу.....ст.8

Іваненко Світлана Мар'янівна

Модифікації жанрової форми «роман» у сучасній німецькій та українській літературіст.12

Кеба Олександр Володимирович

"Транс-Атлантик" Вітольда Гомбровича: полеміка з польською національно-культурною традицією.....ст.14

Кобута Світлана Степанівна

George Orwell's Poetry: A Brief Insightст.17

Лісевич Вероніка Вікторівна

«Американська пастораль» Філіпа Рота: "велика історія" vs індивідуальна доляст.19

Мироненко Микола Андрійович

Галацька Валентина Леонідівна
Особливості інтерпретації однієї давньоіндійської притчі у грузинській та українській класичній літературахст.20

Монолатій Тетяна Петрівна

«Нова об'єктивність» як віддзеркалення німецької літературної традиції 1920-х рр.ст.24

Семак Оксана Іванівна

Християнські мотиви у драматичних творах української діаспори першої половини ХХ ст.ст.28

Скуратко Тетяна Миколаївна

Патріотичні мотиви поезії Ю. Клена в контексті діалогу культур.....ст.29

Шарагіна Ольга Володимирівна

Поетична інтерпретація культу вождя в естетичному коді «тихої лірики»ст.33

Якібчук Марія Василівна

Поетика екзистенційного хронотопу (на матеріалі текстів другої пол. 20ст.).....ст.38

СЕКЦІЯ 2 Лінгвістичні студії: актуальні питання загального і порівняльного мовознавства, прикладної та когнітивної лінгвістики, української, германської та романської філології

що розширюють як фактуальну базу індивідуальної історії, так і збагачують її соціально-філософською рефлексією. Автор легко переключається з розповіді від першої особи на третьоособовий наратив, віддаючи наративну перспективу головному героєві, як-от: "He could never root out the unexpected thing. The unexpected thing would be waiting there unseen, for the rest of his life ripening, ready to explode, just a millimeter behind everything else. The unexpected thing was the other side of everything else. He had already parted with everything, then remade everything, and now, when everything appeared to be back under his control, he was being incited to part with everything again. And if that should happen, the unexpected thing becoming the only thing..." [2, с. 176].

Різноплановий наратив роману скріплюється методом повернення до одних і тих самих подій у минулому з різних часових дистанцій. У трьох частинах роману – «Спогади про рай», «Падіння», «Загублений рай» – наратор кожного разу по-новому описує ключові епізоди конфлікту, з точки зору різних його учасників, тим самим поглиблюючи й ускладнюючи його, надаючи індивідуальним обставинам соціально-історичного й філософсько-екзистенціального виміру.

Таким чином, роман «Американська пастораль» яскраво демонструє авторське вміння поєднати індивідуально-особистісний і суспільно-значущий виміри історії в межах романного наративу, який, своєю чергою, синтезує різні жанрово-стильові стратегії. У цьому творі, що став першою частиною авторської трилогії про сучасну Америку (поряд із наступними "Мій чоловік – комуніст!" і "Людське тавро"), «американська мрія» аналізується як хисткий амбівалентний національний міф, ілюзорна реалізація якого легко обертається на трагедію.

1. Kakutani, Michiko. Philip Roth's 'American Pastoral'. URL : <https://www.pulitzer.org/article/michiko-kakutani-philip-roths-american-pastoral>

2. Roth Philip. American Pastoral. New York, 1998. 423 p.

УДК 821.353.1'091+821.161.2'091]:24 – 253

Мироненко Микола Андрійович

кандидат технічних наук, доцент кафедри менеджменту

Національна металургійна академія України

Myronenko Mykola

candidate of technical science, assistant professor department of management

National Metallurgical Academy of Ukraine

mironik2004@i.ua

Галацька Валентина Леонідівна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології та перекладу
Дніпровський національний університет залізничного транспорту
імені академіка В. Лазаряна
Galatska Valentyna
candidate of philological sciences, assistant professor
department of philology and translation
Dnipro National University of Railway Transport
named after Academician V. Lazarian

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ОДНІЄЇ ДАВНЬОІНДІЙСЬКОЇ ПРИТЧІ У ГРУЗИНСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ КЛАСИЧНІЙ ЛІТЕРАТУРАХ

Культура є тим неоціненним надбанням людства, яке вирізняє окремі групи населення на тій чи іншій території землі та допомагає ідентифікувати останні як народи та етноси. Суспільна розвиненість тієї чи іншої нації визначається глибиною фольклорної пам'яті. Джерела, що наповнюють цю криницю, можуть бути як автохтонними, так і запозиченими в інших народів. У такому випадку має місце вплив «мандрівних» сюжетів на культурну спадщину тієї чи іншої нації. Причому ця дорога має обопільний рух. Тому іноді досить складно встановити першоджерело того чи іншого «мандрівного» сюжету. Саме інтерпретації однієї давньоіндійської притчі в контексті дослідження її «мандрівного» сюжету в грузинській та українській класичних літературах і буде присвячено поданий нижче матеріал.

Перш за все варто зазначити, що притчі є тим жанром літературної творчості людства, у якому якнайкраще фокусується увага слухача чи читача на змісті та сенсі поданої інформації. А фінальний коментар оповідача підводить жирну риску під сказаним вище і має на меті «зацементувати» у свідомості реципієнта певну думку-константу, яка має глибокий філософський зміст.

Притчі є тим першоджерелом інформації, яке створює канон будь-якого релігійного (теократичного) вчення. Саме побудова чіткої вертикалі суспільних взаємовідносин є основою для створення будь-якої сталої нації, а згодом і держави. Симбіоз ідеологічного впливу на людей через релігію і правові норми майнового права утворюють державу, яка має змогу існувати на певній території землі не одне століття.

Однією з основних книг буддистського релігійного канону є «Лаліта-Вістара» – опис життя Будди, насичений значною кількістю

давньоіндійських притч. Наведемо нижче одну з них у нашому довільному переказі.

Під час полювання на дикого звіра один мисливець опинився у страшному проваллі, на стінах якого росло розлоге дерево. Вчепившись у гілки, він вирішив серед них перечекати небезпеку. Аж раптом побачив двох мишей – чорну та білу, які швидко підточували коріння того крилатого дерева. Поглянувши углиб провалля, мисливець побачив і почув страшного звіра, який вивергав полум'я і прагнув дотягнутися до стовбура дерева, на якому переховувався чоловік. У цю мить він почув якесь монотонне дзижчання, і піднявши голову догори, побачив щілину, на гілці з якої краплі дикого меду поволі стікали донизу. Підтягнувшись, чоловік спробував того дикого меду й відчув неймовірне задоволення. Тієї ж миті миші остаточно підгризли коріння дерева, а дикий звір згори дотягнувся лапою до чоловіка й зіштовхнув його на дно провалля прямо у пащу вогнедишного дракона.

Як бачимо, сюжет оповідки достатньо реалістичний, напевно, створений у середовищі мисливців, які розповідали біля вогнища історію невдалого полювання на диких тварин у давні часи. Та творчий геній людини згодом із такого примітивного сюжету створив шедевр, який перетворився на «мандрівний» і нині відомий у літературі багатьох народів світу.

Тож у буддистському каноні цей твір набув вельми філософського значення. Вже у II ст. до н.е. притча стала однією з ключових у новій релігії. Сюжет було обрамлено додатковими подробицями, що прикрасили вже цілком літературний сюжет, а узагальнення Будди та його пояснення вчинків окремих героїв лише додали творіві дидактично-настановчого характеру.

Коли ж на Близькому Сході виникло нове релігійне вчення – християнство, яке почало активно розповсюджуватися на теренах Європи та Азії, притчі загальнофілософського змісту виявилися на часі. Щоб довести справедливість своїх прагнень до самостійності (автокефалії), вже від початку V ст. н.е. представники церков у Сирії запозичили сюжет давньоіндійської притчі, увівши його у християнський канон. Це сталося не випадково, адже у боротьбі з могутнім на той час несторіанством перемогти було можливо, лише маючи аналогічну «зброю» – книгу, яка б могла вважатися культурним надбанням людства. Найпростіший спосіб досягнення вказаної мети – переклад та нова інтерпретація вже відомої літературної пам'ятки. І притчі з «Лаліта-Вістара» є найкращим ґрунтом для цього.

Згодом притча про мисливця-невдачу потрапила до земель, на яких нині знаходиться держава Грузія. Дослідники літературних пам'яток цієї країни сходяться на думці, що твір під назвою «Балаваріані» було створено у проміжку між VIII та X ст. н.е. Події відбуваються у країні Шолайт

(тогочасна назва Індії на грузинських землях) у родині царя Абенеса. Головні герої – відлюдник Балавар та син царя Іодасаф. Ось як була інтерпретована ця притча за нашим довільним переказом.

«І мовив Балавар:

- Цей мінливий світ схожий на чоловіка, якого переслідував оскаженілий слон і врешті-решт загнав до темного провалля. Під час падіння чоловікові пощастило зачепитися за гілки крони дерева, що росло на схилі провалля. Та поглянувши донизу, він побачив посеред коріння двох мишей – чорну та білу, які безупинно гризли його. Із глибини провалля почувся гучний рев та страшний дракон уже роззявив свою пащу, аби поснідати людською плоттю. Під ногою щось заворушилося і чоловік побачив голову змії з розщепленим язиком, яка спробувала вкусити його. Піднявши голову догори, чоловік раптом побачив струмочок дикого меду, що поволі стікав по гілці дерева. Смак меду примусив його на мить забути про все на світі.

Слон є уособленням смерті, а прірва – то є цей недовговічний світ, наповнений небезпеками та постійними турботами. Гілки крони дерева – дні людського життя. Біла та чорна миші – суть день і ніч, а змія із розщепленим язиком – тіло людське. Огнедишний дракон на дні провалля – це образ пекельних мук потойбічного світу. А та дешиця солодкого дикого меду означає швидкоплинні людські задоволення.»

Як бачимо, у першому абзаці твору з'явилися подробиці, що передбачають обов'язковість додаткових пояснень, які наведені у другому абзаці. В цілому притча набуває рис самостійного літературного твору, а християнин-коментатор вдало імплементує її до канону нової релігії.

Тепер перенесімось зі схилів Кавказьких гір X ст. до Прикарпаття кінця XIX ст. Непересічна особистість українського письменства Іван Франко першим познайомив українських читачів з індійськими притчами. У 1898 році у Львові побачила світ збірка віршованих творів під назвою: «Мій Ізмарагд: Поезії Івана Франка». До неї увійшли деякі притчі, що знайомили читачів із надбанням індійської культури. У 1911 році знову ж таки у Львові було надруковано збірку «Мій Ізмарагд», значно поповнену новими віршами Івана Франка. У притчах письменник виявив себе не лише неперевершеним майстром слова, а й тонким психологом, який прагне зрозуміти глибину сенсу людського життя.

До речі, відомий сучасний український дослідник творчості Івана Франка, колишній директор Львівського музею-садиби І. Франка Роман Горак у приватній бесіді з авторами підтвердив правильність їхнього припущення про те, що Іван Якович не знав санскриту, а користувався при

перекладі на українську поважними працями німецьких та австро-угорських науковців-сходознавців.

Відмінною рисою перекладів Івана Франка є поетична форма останніх. Крім того, вони максимально за персоналіями наближені до первинного тексту індійського оригіналу, згідно з буддистським каноном. Це перетворює переклади на цілком самостійні твори високої літератури, а українська культура через них долучається до світового річища високорозвинених культур світу.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що існування в літературній традиції окремих націй спільних сюжетів наочно засвідчує факт активної міжкультурної взаємодії від найдавніших часів. А різна інтерпретація загальновідомого сюжету є проявом рівня розвиненості культури окремо взятого народу.

1. Александрова Н., Русанов М., Комиссаров Д. Лалитавистара. Сутра о жизни Будды. Рождение – М.: РГГУ, 2016. – 608 с.

2. Балавариани (Мудрость Балавара) / пер. с груз. Бидзины Абуладзе. – Тбилиси: «Заря востока», 1962. – 160 с.

3. Франко І.Я. Твори: В 3 т. Т. 1: Поезії. Поєми. – К.: Наук. думка, 1991. – 672 с.

4. Мироненко Н., Галацкая В. Янтарное ожерелье Бгараты. Литературоведческие студии о кочевых сюжетах в мировой художественной культуре / Николай Мироненко, Валентина Галацкая. – Saarbrücken: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2015. – 68 p.

5. Мироненко М.А., Галацька В.Л. Україна – між Сходом та Заходом. Частина перша. Обличчям на Схід: Літературознавчо-культурологічні студії. – Дніпро: Ліра, 2020. – 364 с.